

Ἐθνικὸν Θέατρο: Σαλακροῦ: «Ἡ γῆ εἶναι σφαῖρα».

Ὅταν τ' ἀνέφελαι νιὰτα γλιετοῦν, ἀκόμα καὶ κάτω ἀπὸ τὸν προνομιοῦχον οὐρανό τῆς Φλωρεντίας τοῦ Πουατροτόντο, τὸ γλέντι μπερθεῖ ναιεὶ ἕνα τέλος πικρὸ. Στὴν περίπτωσή μας, τὸ φινάλε τοῦ γλεντιοῦ εἶναι μιὰ πατρικὴ κατάρρα. Ἐξ αἰτίας τῆς δυὸ ψυχῆς, ποὺ ἀγαπιούνται, δὲν οἰστροῦν καὶ ὑποβάλλονται ἀπὸ τὸν... συγγραφέα σ' ἕνα εἶδος αὐτοτυραννισμοῦ ποὺ δὲν ἔχει ἴσως ἄλλο σκοπὸ ἐξὸν ἀπὸ τὴν — μὲ κάθε τρόπο — συγγραφή ἑνὸς ἔργου! Μιὰ τρίτη πάλι ψυχὴ — ὁ κύριος ὑπεύθυνος τοῦ πατρικοῦ ἀφορισμοῦ — προάγει τὴν εὐνοομένη ἐρωμένη κάποιου καρδινάλιου τῆς αἰλῆς τοῦ ἀλησμόνητου ἐκείνου Βοργία τῆς Ρώμης. Ὡς ἐδῶ βέβαια, τὰ πράματα εἶναι λιγάκι βράμικα, ἀλλὰ ὄχι κι ἀνεπιτόρθωτα. Νὰ ὁμως ποῦ, γιὰ νὰ τὰ διορθώσει ὁ Σαλακροῦ σκάθει «βαρύτερα» καὶ τὰ μπερθεῖ χειρότερα: Φλωρεντία δίχως Σαθανάρολα; Δὲ γίνεσαι! Βάζει λοιπὸν τὸ Δομινικανὸ καλόγερο νὰ μᾶς ἀναπτύξει προφητικὰ τὴ θεωρίαν τοῦ...ναζισμού, σὲ τρεῖς ἀπέραντους καὶ ἀντιπαθητικὸς μονολογούς. Κάθε γησιὸ καλλιτεχνικὸ προϊόν καὶ βιβλίον καίγεται μὲ... χιτικὴ μεταδεκεμβριανὴ λύσσα καὶ, γιὰ κάμποσο, ὁ ἀγέρας τῆς σκηνῆς δονεῖται ἀπὸ τὰ χαιρετιστήρια ἐπιφωνήματα «ἐριστὸς βασιλεύς!» κατὰ τὸ φέμινιστο ἔκλεινο «χάϊ Χίτλερ!» ἢ τὸ «ἔρχεται! ἔρχεται!» τὸν δικὸν μας σύγχρονον ζῆλωτὸν του. Εὐτυχῶς, ἢ παρὰ τὸ ἀγία πατρὶ τῆς Ρωμαϊκῆς ἐκκλησίας ἐκπαιδευθεῖσα ψυχὴ, ἐπιστρέφουσα, λευτερώνει τὴ Φλωρεντία καὶ τοὺς... θεατῆς ἀπὸ τὸν δυναστὴ καλόγερο, πρὸς θρίαμβον τοῦ πάπα Βοργία καὶ, ὁ θεὸς ξέρει, ποιάς ἀλλῆς... ἀρετῆς ποὺ ὁ συγγραφεὺς ἐφρόντισε νὰ τὴν κρατήσει ἐντελῶς... μυστικῶς.

Ὁμολογῶ ὅτι τὰ παραπάνω δὲν ἀποτελοῦν τὴν ἀφήγησιν τοῦ μῦθοῦ τοῦ ἔργου ἀλλὰ καὶ τὴ σατιρικὴ κριτικὴ του. Λυποῦμαι, ὡστόσο, γιὰτὸν δὲν μπόρεσα νὰ μεταχειριστῶ ἀλλοιῶτικα ἕνα κῆφο, ποὺ δὲν ἔρχεται νὰ προστέσει τίποτε τὸ νέο στὸ θέατρο, παρὰ τὴν ἐξωτερικὴν τοῦ σπουδαίου φαινομένου. Μήπως πρόθεσιν τοῦ συγγραφέα ἦσαν νὰ γίνῃ ἀπολογητικὴ τοῦ φρικιαστικοῦ αὐτοῦ καλόγερου, ποὺ σηκώνοντας — δῆθεν — τὸ φραγγέλιον ἐνάντια στὸν πάπα, τὸ μετέβαλε σὲ ἀθλιὸ κνωστὸ σὲ βράσιον τοῦ εὐπιστοῦ λαοῦ τῆς Φλωρεντίας; Δὲ θέλω νὰ βαρύνω μὲ τέτια πρόθεσιν ἕνα συγγραφέα ποὺ ἀνήκει στὸν κύκλον ἐκείνων ποὺ αὐτοτιπλοφοροῦνται «ἀνώτεροι πάσης προθέσεως». Ὡστόσο, ἐπειδὴ — θένε δὲ θένε οἱ συγγραφεῖς — δὲν γράφτηκε ποτὲ στὸν κόσμον ἔργον δίχως θ ἔ σ η, τὸ «Ἡ γῆ εἶναι σφαῖρα» τοῦ Σ. ἔχει κι αὐτὸ τὴ θέση του: Μιὰ θέσις τὸ λιγώτερον σ υ σ κ ο τ ι σ τ ι κ ἢ ποὺ δυσκολοκρόβεται κάτω ἀπὸ τὴ... στρογγυλάδα τῆς γῆς, κάτω ἀπὸ τὰ ὄνειροπαλήματα τῆς Ἀναγέννησης καὶ κάτω ἀπὸ τὰ Φροῦδικὰ παραστρατήματα τῶν ἡρώων του. Τὸ ὅτι, ὁ ἴδιος ὁ συγγραφεὺς, ἐβεγέρθηκε ὅταν τὸ γαλλικὸ κοινὸ χειροκροτοῦσε ὀρισμένους φιλελεύθερους φ ρ ἄ σ ε ι ς τοῦ ἔργου, αὐτὸ εἶναι κιάλας μιὰ ἀποδείξις γιὰ τὴν — ἴσως — ἔχι ἀμερόληπτη πρόθεσιν του.

Δυὸ πράματα, ὡστόσο ἐξωσαν τὴν παράστασιν: Ἡ ἔλοχθι σὲ ζωντανία μετάφραση τοῦ κειμένου στὴ γλῶσσα μας ἀπὸ τὸν Καρφαῖο, καὶ ἡ γόνιμη σκηνοθετικὴ δουλειὰ τοῦ Καρπαντινοῦ. Ὁ πρῶτος ἔδωκε ἕναν ἀλοκληρωμένον πλαστικὸν ἑλληνικὸν λόγον, κι ὁ δεύτερος τὸν ἀνάδειξε στὴ σκηνὴ μὲ ἀξιοζήλευτὴ ἀνεση, ὁμοιογένεια καὶ θεατρικὴ μαστοριά. Θὰ ἐπιθυμοῦσα ἐντονώτερον φωτιστικὴν τῶν ἀντιθέσεων (ἀξίφρα, τὰ δυὸ καρναβάλια) καὶ ρυθμὸν γρηγότερον. Ὅμως, γενικὰ, ἡ σκηνοθεσία εὐνόησε τὸ κείμενον αὐτὸ ποῦ, παρὰ τὴν ἀλαβοσύνην καὶ τὴς ἐξωτερικῆς Μπωμοριακῆς χάρες του, δὲν τιμᾷ ἴσως καὶ πολὺ τὴν προπολεμικὴν παραγωγήν τοῦ γαλλοῦ δραματοῦρου.

Στὸ κεφάλαιον τῆς ἐρμηνείας ἔχομε νὰ προσέξομε ἰδιαίτερα τὸν Παρσκακὸν ποῦ μᾶς ἔδωκε, μὲ τὴν ἐξαιρετὴν τέχνην του, ἕναν θαυμάσιον Σαθανάρολαν, ἀλλὰ... Σαλακροῦ! Ἡ Βεργὴ καὶ ἡ Μ. Ἀλκίαιου δούλεψαν ἐπίσης ἀξιολογώτατα, κι ἔδωσαν ἀληθοφανῆ ὑπόστασιν, μὲ τὴν χάριν, τὴν ὁμορφίαν καὶ τὴν τέχνην τους, στίς δυὸ... εὐθραυστες θυγατέρας τοῦ Μινουτέλλου. Ἡ Χαλκούση, πραγματοποιήσασα μιάν ἀπὸ τὴς σημαντικώτερας ἐπιτυχίας τῆς ἐρμηνεύουσας μὲ ζωντανίαν καὶ πλάσιον ἐκφραστικὸν γούστον τὸ ρόλον τῆς ἐδωμῆς γῆρας Μαργαρίτας. Ὁ Ταλάνος (Μανέντε), ὁ Γαθρηλιδῆς (Μινουτέλλο), ὁ Ἐδουαίμου (Φρα-Μαριάνο), κι ὁ Καλογιάννης (Γιά-

κουμο), μᾶς παρουσίασαν ἐξαιρετὴν φόρμα καὶ κινήθησαν μὲ ἐλεγχωριστὴν ἀνεση σὲ τοὺς ρόλους των, ὅπως κι ὁ Ἀδωνίτης, στὸ φινάλε τοῦ ἔργου, σὴν δῆμιον. Πρέπει νὰ ἐλεγχωρίσω ἀκόμα τὸ ἰδιαίτερον γιὰ τὴ σκηνικὴν του πληρότητα, παίξιμον τοῦ Δελγηγιανῆ στὸν τρίπτυχον ρόλον τοῦ νεαροῦ Σιλβίου. Εἶναι σίγουρα ἕνας καλλιτεχνικὸς ποῦ προχωρεῖ μὲ γοργὰ βήματα στὴν εὐρεσιν τῆς τέλειος φόρμας του. Νομίζω πὸς θὰ τὸ πετύχει αὐτὸ ὅταν ἀπολαγῇ ἀπὸ κάποιον αὐτάρεσκον καμπωτισμὸν ποῦ φαίνεται νὰ τὸν καταδυναστεύει ἀκόμα. Οἱ ὑπόλοιποι ἡθοποιοὶ σὲ τοὺς μικρότερον ρόλους των, δὲ στάθηκαν λιγώτερον δημιουργικοὶ σὲ τὸν ἀρμονικὸν ἔσειμον τῆς ὅλης παράστασης.

Ὁ Βασιλείου ἔδωκε στὴ σκηνὴν ὡραῖοτατον χρῶμα καὶ σχέδιον μὲ τὴς σκηνογραφίας καὶ τὰ ἐξαιρετὰ κοστούμια του. Τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ σπιτιοῦ τοῦ Μινουτέλλου, ἰδιαίτερα, εἶχε ὅλη τὴν χάριν καὶ τὸ ἀίσθημα τῆς Ἀναγέννησης. Τὸ ὅτι ἀκριβῶς δὲν μπορεῖ νὰ πεῖ κανεὶς καὶ γιὰ τὴ σοφία, ἂν ἡ τοποθέτησις τῆς δράσεως σ' ἕνα ἐπίπεδον τόσο ψηλὸν δὲν εἶναι κιάλας ἕνα σκηνοθετικὸν λάθος, τότε σίγουρα ὁ χώρος, ἀπάρητι νὰ διαμορφωθεῖ περισσότερο ἀνετος καὶ λιγώτερον... ἐπικίνδυνος γιὰ τοὺς ἡθοποιούς ποῦ ἐπαίζαν καὶ γιὰ τοὺς θεατῆς ποῦ κούραζαν τὸ κεφάλιν τους νὰ τοὺς βλέπουν καὶ ν' ἀησυχουθεῖ λίγο μὴν... πέσουν. Ὡστόσο, ἡ σκηνογραφικὴ δουλειὰ τοῦ Βασιλείου στάθηκε σίγουρα ὁ τρίτος (μετὰ τὴν μετάφρασιν καὶ σκηνοθεσίαν) παράγοντας τῆς καλῆς τύχης ποῦ εἶχε τὸ ἀνεδάσμα του... παράδεινον αὐτοῦ ἔργου στὸν τόπον μας.

Μ. ΚΟΥΡΗΤΗΣ